

Ý NGHĨA, TÁC DỤNG VÀ NỘI DUNG NÂNG CAO TÍNH CHẤT VĂN HÓA CỦA HOẠT ĐỘNG QUẢN LÝ HÀNH CHÍNH NHÀ NƯỚC TRONG TÌNH HÌNH HIỆN NAY

Huỳnh Quốc Thắng

Trường Cao đẳng Văn hóa Nghệ thuật TP. Hồ Chí Minh

(Bài nhận ngày 15/11/1999)

TÓM TẮT: *Quản lý nhà nước, một hoạt động xã hội năng động chi phối sâu rộng nhiều lĩnh vực đời sống xã hội khác nhau, do đó văn hóa là một khía cạnh thuộc về bản chất không thể không có của nó. Nhưng mặt khác, trong thực tế một hoạt động quản lý nhà nước nào đó do những điều kiện, hoàn cảnh lịch sử cụ thể vẫn có thể bị hạn chế tính chất văn hóa (kém giá trị khoa học, nhân bản, thẩm mỹ...) mà biểu hiện rõ nhất là những hạn chế, thậm chí là những sự hư hỏng trong quá trình thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của bản thân nhà nước, đưa đến những sự trì trệ nhất định đối với đời sống xã hội. Đặt vấn đề nâng cao tính chất văn hóa của hoạt động quản lý hành chính nhà nước hiện nay thực chất đó là việc phấn đấu xây dựng, hoàn thiện toàn bộ tổ chức, hoạt động của nền hành chính nhà nước hướng theo các mục tiêu, nhiệm vụ chung mà Đảng và nhà nước đã xác định cho nó, đặc biệt trong đó có nhiệm vụ "Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc trong quá trình thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước".*

Bản chất, mục tiêu, ý nghĩa, tác dụng của vấn đề là nhằm xác lập rõ hơn nữa tính chất văn hóa của một nhà nước "của dân, do dân, vì dân" thực sự. Nội dung cụ thể của vấn đề chủ yếu là khía cạnh văn hóa trong tổ chức và hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước, bao gồm: thể chế của nền hành chính nhà nước, cơ cấu tổ chức và cơ chế vận hành của bộ máy hành chính, đội ngũ cán bộ công chức hành chính, các cơ quan công sở, những vấn đề thuộc về quản lý hành chính nhà nước, các mặt quản lý nhà nước (về chính trị, kinh tế, văn hóa...)

Khái niệm **VĂN HÓA** ở đây được quan niệm là những giá trị khoa học (**CHÂN**), nhân bản (**THIỆN**), thẩm mỹ (**MỸ**) do con người tích hợp bằng sự sáng tạo, bằng các con đường giao lưu, bằng sự tích lũy những giá trị truyền thống trong quá khứ để tất cả có thể trở thành một nội lực cho hiện tại, một mầm mống phát triển cho tương lai... Những giá trị đó thường gắn với mọi mặt đời sống xã hội thông qua mọi dạng hoạt động vật chất lẫn tinh thần của con người, trong đó có các hoạt động quản lý nhà nước. **QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC**, một hoạt động xã hội năng động chi phối sâu rộng mọi lĩnh vực đời sống xã hội khác nhau, do đó văn hóa là một khía cạnh thuộc về bản chất không thể thiếu của nó. Nhưng mặt khác, trong thực tế một hoạt động quản lý nhà nước nào đó do những điều kiện, hoàn cảnh lịch sử-cụ thể vẫn có thể bị hạn chế tính chất văn hóa (kém giá trị khoa học, nhân bản, thẩm mỹ...) mà biểu hiện rõ nhất là những hạn chế, thậm chí là những sự hư hỏng trong quá trình thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của bản thân nhà nước, đưa đến những sự trì trệ nhất định đối với đời sống xã hội. Như vậy, đặt vấn đề nâng cao tính chất văn hóa của hoạt động quản lý hành chính nhà nước hiện nay thực chất đó là việc phấn đấu xây dựng, hoàn thiện toàn bộ tổ chức, hoạt động của nền hành chính nhà

nước của ta hướng theo các mục tiêu, nhiệm vụ chung mà Đảng và Nhà nước đã xác định, đặc biệt trong đó có nhiệm vụ “*Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc trong quá trình thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước*” (Nghị quyết V Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa 8).

Xét về bản chất, mục tiêu cao nhất của vấn đề đặt ra đó là việc khẳng định rõ hơn nữa, chắc chắn hơn nữa *tính chất văn hóa của Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam*. Nói chung đó là khía cạnh văn hóa thuộc về bản chất của chế độ và là toàn bộ những truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc được thể hiện ra thông qua hệ thống pháp luật, các chủ trương, chính sách, các mục tiêu, kế hoạch hoạt động mang tính chiến lược hoặc sách lược, đặc biệt được thể hiện ra rõ rệt nhất thông qua mọi hoạt động cụ thể của cả một guồng máy tổ chức, một đội ngũ công chức, viên chức ở các ngành, các cấp khác nhau... mang tính chất nhất quán một nhà nước “*của dân, do dân, vì dân*” thực sự. Khi ta nói xây dựng Nhà nước, cải cách bộ máy hoặc các thủ tục hành chính nhà nước thực chất đó là những việc, những biện pháp tích cực nhằm củng cố, nâng cao bản chất văn hóa đích thực của Nhà nước chúng ta, làm cho Nhà nước ấy trước hết phải đủ “*năng lực, phẩm chất*” thực hiện nền dân chủ xã hội chủ nghĩa trên các mặt (chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội), có thể bảo vệ và phát huy tốt nhất quyền và nghĩa vụ của mọi công dân ở mọi môi trường sống của họ. Trong việc xây dựng, hoàn thiện cơ chế, mối quan hệ “*Đảng lãnh đạo – Nhà nước quản lý – Nhân dân làm chủ*” bao hàm cả những ý nghĩa văn hóa lớn lao mà chế độ của ta đã, đang và sẽ phấn đấu thực hiện trước hết vì một “*cơ sở chính trị vững chắc của chính quyền nhân dân*”, một chính quyền nhà nước mang bản chất giai cấp công nhân đồng thời gắn bó chặt chẽ với tính dân tộc, tính nhân dân để đủ sức tập hợp, tổ chức mọi lực lượng xã hội cùng tiến lên mạnh mẽ trong cuộc đấu tranh quyết liệt nhằm giành thắng lợi cho những *giá trị nhân văn* cao cả của dân tộc và của nhân loại đó là giải phóng con người, giải phóng giai cấp, tất cả vì hạnh phúc của nhân dân, vì độc lập, tự do của Tổ quốc và của dân tộc. Một nhà nước pháp quyền vừa nắm pháp luật vừa tự đặt và nghiêm túc đặt mình dưới pháp luật, tổ chức và hoạt động theo đúng pháp luật, toàn tâm toàn ý vì sự tự do, dân chủ của công dân và vì những mục tiêu lớn như đã nêu ở trên thì đó mới là một nhà nước “*có văn hóa*” và đạt trình độ “*văn hóa cao*” thực sự ! Mặt khác, ý thức và nếp sống, nếp làm việc theo pháp luật trở thành hiện tượng phổ biến trong mọi tầng lớp xã hội, kỷ cương pháp chế được giữ nghiêm mọi nơi, mọi lúc...đây cũng là một nét văn hóa quan trọng của xã hội mới mà việc xây dựng nhà nước pháp quyền không thể không quan tâm tới, thậm chí phải xem đó chính là một nhiệm vụ thiết thân hàng đầu của Nhà nước ta ! Hơn nữa, trên thực tế để có một nhà nước *thống nhất quyền lực*, có sự phân công và phối hợp chặt chẽ giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện ba quyền *lập pháp, hành pháp, tư pháp* thì quả đó là một nhà nước phải có trình độ văn hóa không thấp chút nào ! Cuối cùng, một nhà nước mang đầy đủ tính chất văn hóa như thế nhất định không thể vương phải những căn bệnh nguy hiểm như *quan liêu (bureaucratie), tham nhũng hoặc lãng phí của công.v.v.*

Tất nhiên những ý nghĩa, nội dung nói trên cần phải được cụ thể hóa và được thực hiện bằng những biện pháp tích cực nhất trong thực tế nhằm làm cho Nhà nước ta trở thành một thực thể xã hội mang đầy đủ nét văn hóa tiêu biểu của dân tộc và của chế độ.

Trước hết, chúng ta cần nhấn mạnh *khía cạnh văn hóa trong tổ chức và hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước*. Đó là sự tác động có tổ chức và điều chỉnh bằng quyền lực nhà nước mang tính *khoa học và nghệ thuật* cao nhất, với đối tượng là các quá trình xã hội và hành vi hoạt động của công dân mà mục tiêu trước sau như một *tất cả là vì hạnh phúc của con người*. Nói một cách bao quát, đó là tính chất văn hóa tạo nên chất lượng, hiệu quả cao nhất trong mọi hoạt động của *nền hành chính nhà nước* với các yếu tố cấu thành của nó:

- *Một, văn hóa trong thể chế của nền hành chính nhà nước*, tức sự hoàn thiện ngày càng cao của hệ thống luật pháp đối với sự quản lý có hiệu quả mọi lĩnh vực hoạt động xã hội, các văn bản pháp quy tạo nề nếp, kỷ cương trước hết trong nội bộ các cơ quan hành chính, sự phân công, phân cấp chặt chẽ.v.v.

- *Hai, văn hóa của cơ cấu tổ chức và cơ chế vận hành của bộ máy hành chính* nhằm bảo đảm hiệu lực của thể chế, không ngừng hoàn thiện thể chế trong quá trình đổi mới và phát triển đất nước.

- *Ba, văn hóa của đội ngũ cán bộ, công chức hành chính* thể hiện ra qua trình độ, năng lực, phẩm chất và hiệu quả công tác, phong cách làm việc, thái độ ứng xử trong nội bộ cũng như đối với nhân dân...của chính đội ngũ đó.

- Ngoài ra, đó còn là *văn hóa của các cơ quan công sở*, nơi các công chức, viên chức làm việc được thể hiện cụ thể bằng một điều kiện làm việc, một môi trường giao tiếp nội bộ và đặc biệt là đối với nhân dân vừa phù hợp với các quy định chung vừa mang đầy đủ *tính khoa học, tính nhân bản, tính thẩm mỹ*...

- Hoặc, đó là *văn hóa liên quan những vấn đề thuộc về quản lý hành chính nhà nước* với các *đặc điểm, nội dung, quy trình, hình thức, phương pháp*...đặc thù của nó để thực hiện một cách có hiệu lực, hiệu quả cao nhất các *công vụ nhà nước*, đặc biệt quan trọng ở trong *các quyết định hành chính (chính sách, lập quy hoặc cá biệt)*, trong *các thủ tục hành chính và kỹ thuật xây dựng văn bản quản lý nhà nước và cả trong công tác quản lý văn bản*.v.v.Ở đây văn hóa được thể hiện ra chủ yếu đó là tính khoa học với sự chuyên môn hóa và “tay nghề, bài bản” đạt trình độ cao, kể cả trong tâm lý và phong cách lãnh đạo, trong việc ứng dụng, khai thác các phương tiện kỹ thuật và công nghệ hiện đại phục vụ công tác quản lý hành chính nhà nước.

Tất nhiên, những “ánh sáng” văn hóa của nền hành chính nhà nước của ta như đã nói ở trên sẽ còn có các ý nghĩa, tác dụng sâu rộng hơn nhiều trên nhiều mặt...Chẳng hạn, vai trò quản lý của Nhà nước đối với các chiến lược phát triển kinh tế-xã hội chắc chắn sẽ được nâng cao. *Văn hóa trong quản lý nhà nước về kinh tế* đó là sự quán triệt mục tiêu phát triển kinh tế nhằm sự phát triển toàn diện của đất nước, của dân tộc, cụ thể là sự phát triển toàn diện của mọi người dân trong quá trình phấn đấu cho mục tiêu :*“Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh”*. Cũng như vậy, *quản lý nhà nước đối với sự phát triển kinh tế-xã hội ở nông thôn hay đối với đô thị* đòi hỏi Nhà nước không chỉ là một tổ chức công quyền mà còn phải là một lực lượng tiên tiến, tiêu biểu cho văn hóa dân tộc và thời đại, đủ sức làm một lực điều tiết, điều chỉnh và lôi kéo toàn xã hội đi theo định hướng

văn hóa xã hội chủ nghĩa trong quá trình thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa và gắn liền với nó là quá trình đô thị hóa. *Quản lý nhà nước về khoa học-công nghệ, quản lý nhà nước về giáo dục- đào tạo, về văn hóa.v.v.* như vậy cũng sẽ có chất lượng, hiệu quả xã hội cao hơn, trước hết là ở tính định hướng văn hóa ngày càng cao của nó...

Chưa bao giờ vấn đề văn hóa lại được quan tâm nhiều như hiện nay, cả trong nước lẫn trên thế giới, cả trong khoa học lẫn trên thực tiễn. Không phải chỉ do những vấn đề toàn cầu do thời đại đặt ra cho toàn nhân loại, không phải chỉ do thực tiễn yêu cầu xây dựng, phát triển kinh tế-xã hội một cách toàn diện, bền vững mà còn là do bản chất đích thực của văn hóa với tư cách là *nền tảng tinh thần của xã hội, động lực, mục tiêu của sự phát triển...* như Đảng ta đã xác định. Đối với đất nước ta đó còn là những truyền thống văn hóa từng chứng minh sức mạnh lớn lao của nó qua những trang vàng chói lọi trong trường kỳ lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc...Nghiêm túc đặt vấn đề nâng cao tính chất văn hóa của hoạt động quản lý hành chính nhà nước như nêu trên chính là chúng ta nhìn thấy thấu đáo tầm quan trọng, vai trò, vị trí của việc củng cố, xây dựng nhà nước pháp quyền của ta trong tình hình hiện nay. Đồng thời chúng ta cũng hoàn toàn tin tưởng vào bản chất cách mạng của chế độ ta, vào truyền thống và lý tưởng chân chính của Đảng ta và nhất là truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc...Tất cả có thể tạo nên thế và lực mới, chất lượng và hiệu quả mới cho sự nghiệp cách mạng ở nước ta nếu các nguồn "nội lực" ấy được tập trung khai thác một cách nhuần nhuyễn, có kế hoạch, có phương pháp và mang tính tự giác cao. Trước mắt việc cải cách một bước nền hành chính nhà nước (đặc biệt trước hết là các thủ tục hành chính...), tiến tới kiện toàn Nhà nước cùng lúc với việc thực hiện Nghị quyết VI (lần 2) của Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa 8 về *Chỉnh đốn và xây dựng Đảng* kết hợp triển khai thực hiện *Quy chế dân chủ ở cơ sở, Pháp lệnh về công chức, viên chức.v.v.* nếu được gắn với những nội dung, định hướng văn hóa như nêu trên chắc chắn sẽ có thêm nhiều sức mạnh để đạt hiệu quả sâu rộng và vững chắc hơn.

**ENHANCING THE CULTURAL TRAIT OF STATE-ADMINISTRATIVE
MANAGEMENT IN THE PRESENT SITUATION
THE SIGNIFICANCE – THE EFFECT – THE CONTENT**

Huynh Quoc Thang

ABSTRACT : *State management, a dynamic social activity, rules widely and deeply over many various fields of social living : therefore Culture is an essential angle that it cannot miss. On the other hand, in reality because of concretely historic condition and situation, some activity of the state management could be restricted in cultural trait (less the value of science, human culture, aesthetics ...) that the clearest manifestation is the restrictions, even the rottenness in the process of implementing the functions, the responsibility of the state in itself. This leads to the certain standstill on the social life. To raise the problem of enhancing the cultural trait of state administrative management in the present situation, is really the striving (the effort) to construct, to perfect the whole organisation, activity of state administration following the targets, the general responsibilities that the Party and the Government have already determined. Especially, among them, there is the responsibility of "constructing the advanced Vietnamese culture bold with the national character in the process of implementing the industrialisation, the modernisation of the country".*

The essence, the target, the significance and the effect of this question aim to determine more clearly the cultural essence of a state that is really "of the people, from the people and for the people". The concrete content of this main question is the cultural angle in organisation and activity of the state administrative apparatus, including : State administrative institution, organised structure and operated mechanism of the administrative apparatus, team of administrative government servants and cadres, government offices and public services, matters of state administrative management, fields of state management (about politics, economy, culture...)

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1] A.I.Arnoldov (chủ biên) - *Cơ sở lý luận văn hóa Mác – Lê nin*; Nxb Văn hóa; Hà Nội; 1985.

[2] E.H.Dôn - *Giá trị cuộc sống, giá trị văn hóa*; Nxb Sách Giáo khoa Mác - Lênin; Hà nội; 1987.

[3] Phạm Văn Đồng - *Văn hóa và đổi mới* ; Nxb Chính trị quốc gia , Hà Nội; 1994 .

[4] Trần Văn Giàu - *Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam*; Nxb Khoa học xã hội; Hà Nội ; 1980.

[5] Nguyễn Minh Hòa - *Những thách thức đặt ra trước mục tiêu xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc tại thành phố Hồ Chí Minh*; Tc Khoa học xã hội; số 29; III – 1996; tr.126 - 134 và 151.

[6] Học Viện Hành Chính Quốc Gia - *Giáo trình quản lý hành chính nhà nước (Trung - cao cấp); Tập I, II, III (quyển 1, 2) ; Hà Nội; 1999.*

[7] Thanh Lê - *Văn hóa với đời sống xã hội*; Nxb Khoa học Xã hội; Hà Nội; 1998.

[8] Huỳnh Quốc Thắng - *Khoa học xã hội và những vấn đề văn hóa học với sự nghiệp xây dựng nền văn hóa Việt Nam hiện nay* ; Tc Phát triển Khoa học công nghệ - Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh; Tập 1; 7 - 8/1998.

[9] Viện Sử Học Việt Nam, Viện Sử Học Liên Xô : *Văn hóa xã hội chủ nghĩa một giai đoạn mới trong sự tiến bộ văn hóa của nhân loại*; Nxb Khoa học Xã hội; Hà Nội; 1983.